

Araştırma-İnceleme

**GÖÇ İLE GELEN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN
SOSYAL UYUM VE TOPLUMSAL KABUL SÜRECİ**

Ayşe Aslı SEZGİN¹
Tuğba YOLCU²

Öz: Göç kavramı insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte toplumun sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik tüm dinamiklerini etkileyen bir süreçtir. Bu nedenle göç insanların sadece fiziki yer değiştirmeleri olarak ele alınmayacak kadar önemli bir kavramdır. Göç eden topluluk ile göç edilen yerde yaşayan toplum arasındaki etkileşim sosyal uyum olarak ele alındığında toplumun tüm kurumlarını etkilediği görülmektedir. Bu süreçte eğitim kurumlarına sosyal uyum gerçekleştirme yönünde önemli bir görev düşmektedir. Toplum tarafından kabul edilme, sosyal yaşama uyum sağlama sürecinde üniversite öğrenimlerini sürdüren gençler, önemli bir toplumsallaşma sürecini tecrübe etmektedir. Bu tecrübenin farklı kültürel bir ortamda ve göç neticesinde gerçekleşiyor olması ise toplumsallaşma sürecindeki genç bireylerin karşısına farklı sorunları çıkartabilmektedir. Çalışmamızın amacı Suriye iç savaşı sonrası göç ile gelen uluslararası üniversite öğrencilerinin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreçlerini ortaya koyarak içinde buldukları toplumun sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel dinamiklerinden ne yönde etkilendiklerini belirlemeye çalışmaktır. Bu doğrultuda çalışmada, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde öğrenimlerini sürdüren Suriyeli öğrenciler ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşmede öğrencilerin göç sonrası yaşadıkları, mevcut yaşam koşulları değerlendirilmiş ardından da öğrencisi oldukları üniversitedeki uygulamalar, davranış ve tutumlar hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Uluslararası öğrenci olmanın yanı sıra göç sonrası gelen öğrenciler olmaları dolayısıyla toplumsal kabul ve sosyal uyum noktasındaki yaşadıkları güçlükler ve kolaylıklar ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Göç, Sosyal Uyum, Toplumsal Kabul, Suriyeli Göçmenler, Uluslararası Öğrenci.

¹ Yrd. Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. aaslisezgin@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. tyolcu@osmaniye.edu.tr

SOCIAL COHESION AND SOCIAL ACCEPTANCE PROCESS OF INCOMING INTERNATIONAL STUDENTS

Abstract: The concept of migration is as old as humanity. This concept constitutes a process which affects the whole dynamics of social, cultural, political, and economic factors. It is an important concept that cannot be dealt with just as physical displacement of people. Social interaction between communities living in harmony with the migration community seems to affect all society. In this process, educational institutions have an important role in terms of social cohesion. Young people continue their university education during the process of acceptance by the community, and adapt to the social life experience an important socialization process. These experiences of migration into a divergent cultural environment may lead young people to encounter different problems in the socialization process. In this study, our aim is to identify what influenced the aspects of the political and cultural dynamics of Syria immigration during the Civil War and international university students' social cohesion and social acceptance process. According to this aim, focus group interviews will be conducted with the Syrian students studying in Osmaniye Korkut Ata University. In the interviews, the things they have gone through after the migration and their current life standards are evaluated and data is collected about applications, behaviors and attitudes in the university they study. In the end, the hindrances and eases they experience in due course of societal acceptance and social adaptation, because of the fact that they are students coming after the migration as well as being international students, are set forth.

Keywords: Immigration, Social Cohesion, Social Acceptance, Syrian Refugees, International Student.

Giriş

Göç, tüm dünyayı etkileyen bir olgudur. Genel anlamda göç, insanların belirli bir zamanda bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi nedenlerle geçişi olarak tanımlanır. Göçe dair bu nedenler göç ile ilgili araştırmaların farklı disiplinlerde yer almasına sebep olmuş ve bu yönüyle göç, antropologların sosyal bilimcilerin, eğitim bilimcilerin, psikologların ve psikolojik danışmanların ilgisini çeken ve incelemelerine konu olan bir kavram olmuştur (Şahin, 1999).

Kısaca, göç tanımında temel olarak mesafe ve zaman boyutu bulunmakta, bazen de göç hareketinin kalıcı olup olmadığı da göz önüne alınmaktadır. Bu anlamda kente yapılan göçler, üç aşamada değerlendirilebilir: Kente gidiş aşaması, kente geliş-gidiş dönemi ve kente temelli yerleşme aşaması (Kartal, 1978).

Göç kavramına ilişkin çeşitli ayrımlar yapılmaktadır. Bu ayrımların sonucunda temel olarak göçlerin, içgöçler (internal migration) ve dış göçler (external migration) olmak üzere iki şekilde gerçekleştiği belirtilmektedir (Özer, 2004). İçgöçler bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi yerlerin birinden diğerine yerleşme amacıyla yapılan hareket olarak tanımlanabilir (Keleş, 1998). Dış göçler ise, uzun süre kalmak, çalışmak ve yerleşmek için bir ülkeden

diğerine yapılan nüfus hareketleridir (Özer, 2004). Bu tanımlamalarda içgöçlerin kendi iradeleri ile yapıldıkları sonucu çıksa da bazen zorunlu sebepler de kişileri buna mecbur bırakabilmektedir. Bu noktada da bir iradeden söz etmek mümkün olmamaktadır.

Kişilerin iradesine göre de göçe ilişkin bir ayrıma gidilebilir. Fichter'in (1990) belirlemesi ile bireyin tercihi dikkate alınarak göçleri, gönüllü göçler ve zorunlu göçler olarak iki ayrı gruba ayırmak mümkündür. Zorunlu göç, bireylerin iradesi dışında çeşitli kuvvetlerin etkisi ve zorlaması sonucunda gerçekleşmektedir. Örneğin devletin çeşitli sosyal, ekonomik, güvenlik ve benzeri konularda aldığı kararların yerine getirilmesi aşamasında nüfusta oluşturulan hareketlilik zorunlu göçü oluşturmaktadır (Akkayan, 1979). Zorunlu göçlere silahlı çatışma durumu, doğal afetler, nüfus mübadeleleri, insan ticareti gibi durumları örnek olarak vermek mümkündür. Gönüllü göç ise kişilerin kendi iradelerine bağlı olan göç türüdür. Buna ise daha iyi bir eğitim, yaşam standardı ya da kariyer isteği örnek olarak verilebilir.

Göçü açıklayan en yaygın yaklaşımlardan biri de itme ve çekme kuramındaki zorunlu ve gönüllü göçe ilişkin açıklamadır. Bu kurama göre ilk grup dramatik durum yaşayanlar yani insani kriz, silahlı çatışma, çevresel yıkım; diğer grup ise daha az sorun olarak görülen yoksulluk, sosyal dışlanma ve işsizlik yaşayanlardan oluşmaktadır (Bijak, 2006). İtici güçlerin en önemlileri işsizlik ve düşük gelir iken çekici güçler ise genellikle yüksek gelir ve istihdam fırsatları şeklinde belirtilmektedir (Çelik, 2006).

Göç hareketi, tanımlarından da anlaşılacağı üzere bir yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilmektedir. Ancak sonuçları ve nedenleri açısından konu bu kadar basit bir tanımlamayı kapsamamaktadır. Nedenleri ve sonuçları ile birlikte göçün, bireylerin ve toplulukların üzerinde geniş çaplı değişiklikler yarattığı bir gerçektir. Toplumsal formasyonların ekonomik, politik ve kültürel yapılarında ve bu yapılar içindeki ilişkiler sisteminde yaşanan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan göç, söz konusu yapılarda önemli dönüşümlere de yol açmaktadır (Göktürk, 2001). Bu nedenle göçün iki ana karakteri vardır. Birincisi göç eden kesim açısından sonuçları, diğeri ise göç edilen yerdeki toplum açısından sonuçları. Toplumsal uyum süreci her iki kesimi de etkilemektedir. Göçmenlerin göç ettikleri topluma uyumu ve göç alan yerdeki toplumun kabullenme süreci açısından göç kavramı, önemli siyasi ekonomik ve toplumsal sorunları içinde barındırmaktadır. Bu sorun özellikle uluslararası göç konusunda daha da ön plana çıkmaktadır.

20. yüzyılda meydana gelen iki büyük dünya savaşı milyonlarca insanı yurdundan etmiştir (Giddens, 2010). Bununla birlikte uluslararası göç sorunu özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren önemli gündem sorunlarından biri olmuştur. Siyasi istikrarsızlık, insan hakları ihlali, baskıcı rejimler, iç savaşlar, etnik çatışmalar, iş gücü talebinin azlığı, ekonomik sıkıntılar, coğrafi koşulların yetersizliği ve can güvenliği korkusundan kaçan insanlar en azından daha insanca yaşayabileceği kadar para kazanabilmek - ülkelerindeki borçlarını

ödeyebilmek - ailelerine mali yardım sağlayabilmek ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek amaçlarıyla canlarını hiçe sayarak ucuz iş gücüne ihtiyaç duyan Batı ülkelerine yönelmişlerdir (Danış, 2004). Elbette ki bu yönelişte iletişim teknolojilerindeki gelişmeler batılı ülkelere olan ilgiyi arttırmıştır. 20. yüzyılda meydana gelen ve günümüzde de devam eden özellikle savaş ve siyasi istikrarsızlıklar göç kavramı içinde “mülteci, sığınmacı” gibi kavramları gündeme getirmiştir.

Mülteci, 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin BM Konvansiyonuna göre, ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal grubun veya politik görüşün üyesi olmak nedeniyle takibata uğrama konusunda ciddi temellendirilmiş korkularından ötürü kendi ülkesi dışında bulunan ve korkuları nedeniyle bu ülkeden koruma isteyemeyen kişidir. Castles ve Miller (2008), mülteci ve sığınmacı olmanın dinamikleriyle ekonomik göçmen olmanın dinamiklerinin farklılığına dikkat çekmiştir. Mülteci ve sığınmacılar kendi ülkelerinden yaşamlarını sürdürmez durumda oldukları için ayrılırlar. Zorunlu göçmenlerin ilk sığındıkları ülke, genellikle yine yoksul olan bir komşu ülkedir. Bu göçmenler, ileride daha iyi ekonomik ve sosyal fırsatlar sunan ülkelere göç etmek isteyeceklerdir. Bu durumda, zorunlu göç ile ekonomik göç arkasındaki dinamikler birbiriyle karışmakta ve iki tip göçü birbirinden ayırmak zorlaşmaktadır. Bu nedenle uluslararası göç unsurunun, insanların daha iyi bir yaşam peşinde başka bir yere göçmesi olarak tanımlanmasının çok basit bir yaklaşım olduğunu, göçün bundan çok daha karmaşık ve sonraki kuşakların da hayatını etkileyecek bir süreç olması vurgulanmalıdır (Castles ve Miller, 2008).

Göçün tüm dünyayı etkileyen genel bir olgu olduğu daha önce dile getirilmiştir. Bu nedenle ülkemiz açısından da uluslararası göç özellikle son yıllarda önemli bir konu olarak değerlendirilmelidir. Türkiye, son yıllarda göçmenler için “transit ülke” konumunun yanı sıra “hedef ülke” durumuna da gelmiştir. Türkiye 1980’lerden bu yana sadece göç veren bir ülke değil, aynı zamanda göç alan bir ülke konumundadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015). Bu özelliği itibari ile konu ülkemiz açısından öncelikli politikalar arasında yerini almıştır. Özellikle Suriye’de yaşanan iç savaştan en çok etkilenen ülkelerden biri olması Türkiye’yi hassas bir noktaya taşımaktadır.

1. Suriye İç Savaşı ve Türkiye Açısından Suriyeli Göçmenler Sorunu

Suriye iç savaşına değinmeden önce Suriye’nin bölge ve dünya siyaseti açısından önemi hakkında bilgi vermekte yarar vardır. Suriye, petrol ve su zengini olmayan, ancak bölge dengelerini gözeten, bu sayede de Arap dünyasında önemli yeri olan bir ülkedir. Lübnan siyasetinde etkilidir. İsrail’in İran ile birlikte iki büyük düşmanından biridir. Soğuk Savaş yıllarından beri Moskova’yla köklü ilişkilere sahiptir. Rusya’nın Akdeniz’deki tek üssü olan Tartus’a ve büyük önem verdiği Lazkiye limanlarına ev sahipliği yapar. İki ülke ilişkileri sadece siyasi değil, ticari ve askeri anlamda da güçlüdür (Doster, 2013).

1946 yılında Fransız mandasından kurtularak bağımsızlığını kazanan Suriye, özellikle Hafız Esad dönemiyle birlikte gerek İsrail'e karşı vermiş olduğu mücadeleyle ve pan-Arabizmin savunuculuğunu yapmasıyla, gerekse de Lübnan üzerindeki tahakkümüyle Ortadoğu'da en etkili aktörlerden biri olmuştur (Sever, 2004).

1963 yılında ise ülke içi sorunların etkisi altında, içeride sosyalizm, dışarıda pan-Arabizm söylemleriyle güçlenen Baas Partisi askeri bir darbeye Nasır yanlısı Suriye hükümetini devirmiş, bu tarihten sonra ülke Baas Partisi tarafından yönetilmeye başlamıştır. 1967 Arap-İsrail Savaşı'nda Suriye önemli su kaynaklarının yer aldığı Golan Tepeleri'ni kaybetmiştir. Bu dönemde Savunma Bakanı olan Hafız Esad 16 Kasım 1970 tarihinde askeri ve kansız bir darbeye iktidarı ele geçirmiştir. Hafız Esad iktidarıyla Baas Partisi devletin tüm kontrolünü ele geçirmiş, Suriye'de totaliter sayılabilecek bir yönetim egemen olmaya başlamıştır. Hafız Esad'ın 10 Haziran 2000 tarihinde gerçekleşen ölümünün ardından ise yerini oğlu Beşar Esad almıştır (Yılmaz, 2011).

Suriye, Beşar Esad'ın göreve gelmesiyle birlikte şüphesiz yeni bir döneme girmiştir. Özellikle Devlet Başkanı'nın göreve geldiği ilk dönemlerde reform ve demokratikleşme yönünde yapmış olduğu vurgular ve almış olduğu kararlar sadece Suriyelilerin kendilerini değil aynı zamanda uluslararası toplumu da oldukça ümitlendirmiştir (Aras ve Toktaş, 2008). Ancak gerek iç politikada gerekse dış politikada bazı güçlüklerle karşılaşmıştır. Bunlardan biri, özellikle iktidara gelişinin ilk beş yılında hem Suriye'de hem de Ortadoğu bölgesinde babasının sahip olduğu etkin karizmayı kazanamamış olmasıdır (Zisser, 2005). Tek parti rejiminin uzun yıllar hâkim olması ve Beşar Esad'ın babasının gölgesinde kalarak yönetimde oluşturduğu boşluk da aslında iç savaşın bir diğer yüzünü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra dinsel ve etnik çeşitlilik de ülkedeki iç savaş tetikleyen önemli unsurlar olmuştur.

Esad, kendisinin de dâhil olduğu ve nüfusun ancak % 11'ini oluşturan Nusayri (Arap Alevileri) mezhebinden kişileri Suriye Ordusu, istihbarat örgütleri ve devlet bürokrasisi içinde çok etkin noktalara getirmiştir. Özellikle % 74 ile nüfusun çoğunluğunu oluşturan Sünniler bu oluşumdan çok ciddi bir biçimde rahatsızlık duymuşlardır. Esad'ın yönetiminde siyasal açıdan dışlanan sadece Sünniler değildir. Şiiiliğin bir kolu olan İsmaililer ile % 3 oranındaki Dürziler de Esad sisteminde kendilerine etkin yer bulamayan mezhep gruplarıdır. Dinsel çeşitliliğin ötesinde, Suriye etnik açıdan da homojen bir yapıya sahip değildir. Araplar (Suriyeli veya göçmen olarak ülkeye gelen) % 80 ile çoğunluğu oluştururken, %10 civarında Kürt, % 5 civarında Türkmen ve diğer etnik gruplar yer almaktadır. Suriye'deki isyan işte böylesi bir kırılğan zeminde ortaya çıkmakla birlikte, sorunu sadece yukarıda anılan grupların dışlanmışlığı ve rekabeti etkenine bağlamak da doğru değildir. Bir kısım Suriyeliler, özellikle genç nesiller, dinsel ya da etnik bağlara bakmaksızın demokratik bir dönüşüm istemekte ve bunun zamanının artık çoktan geldiği inancını taşımaktadırlar (Yılmaz, 2011).

15 Mart 2011’de başlayan isyan, ülke geneline yayılmış ve bugün birçok Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye İç Savaşı nedeniyle, 23 milyonluk ülke nüfusunun 11 milyonu insani yardıma muhtaç hale gelmiş, 7 milyon kişi ülke içinde yer değiştirmek zorunda kalmış, 4 milyondan fazla Suriyeli mülteci komşu ülkelere sığınmış, ülke içindeki ekonomik tahribat büyük boyutlara ulaşmıştır.

2011 yılı Mart ayından bu yana devam eden Suriye İç Savaşı ve kitlesel göç hareketi, başta Türkiye olmak üzere tüm bölge ülkelerinin iç siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerini de etkilemiştir (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2015). Suriyeli göçmenlere yurt imkânı sağlayan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. 2014 verilerine göre 31.714 Suriyeli göçmene ikamet izni verilmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015). Ancak sayı bu kadar ile sınırlı değildir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne göre 2015 yılı sonu itibarıyla, 81 vilayette 2 milyondan fazla Suriyeli göçmen bulunmaktadır. 10 ildeki 25 barınma merkezinde 269.542 (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2015) yaşamaktadır. Türkiye Suriye’den gelen göçmenlerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla farklı illerde birçok çadır kent oluşturmuştur. Aşağıdaki tabloda 2015 yılı itibarı ile illerdeki barınma ihtiyacı karşılanmış Suriyeli göçmen sayıları verilmiştir.

Tablo 1: Geçici Barınma Merkezlerinde Kalan Suriyeli Göçmenler³

İli	Toplam
Hatay	14.836
Gaziantep	52.926
Şanlıurfa	102.161
Kilis	33.771
Mardin	15.677
Kahramanmaraş	17.711
Osmaniye	9.149
Adıyaman	9.832
Adana	10.605
Malatya	7.773

Türkiye diğer ülkelere kıyasla en çok Suriyeli göçmen alan ülke konumundadır. Doğal olarak bu kadar göçmen için hukuksal altyapı oluşturmak artık bir zorunluluk oluşturmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesine göre 22 Ekim 2014’te geçici korumaya ilişkin bir yönetmelik yayımlamıştır. Geçici Koruma Yönetmeliği Madde 1’e göre bu yönetmelik Suriyelilerin yanı sıra Suriye’den kaçan vatansız kişiler ve göçmenler için uygulanacaktır. Bu yönetmelikle Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin yasal statüleri, hakları ve alacakları sosyal yardımlar netleştirilmiştir.

³ Kaynak: AFAD

Olayın maddi yönü bir yana sosyal boyutu da önemli bir konu haline gelmiştir. Yapılan bir araştırmada, araştırmaya katılanların yüzde 72,2'sinin Suriyelileri “zulümden kaçan insanlar”, “Türkiye’deki misafirlerimiz”, “din kardeşlerimiz” olarak tanımlaması, Türkiye genelinde Suriyelilerle ilgili toplumsal kabulün sanıldığı kadar aksine yüksek olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Erdoğan, 2014). Bu kabulleniş beraberinde göç ile gelen Suriyeli vatandaşların ülkede kalıcı olacağı algısını da güçlendirmektedir.

Suriyeli göçmenler hakkında ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan birçok araştırmada, “Türkiye’de bulunan Suriyelilerin çoğunun öngörülebilir gelecekte Türkiye’de kalacakları” olasılığı üzerinden çözüm önerileri geliştirilmektedir. Göçmen sorununa kısa vadeli politikalarla çözüm bulunamayacağını savunan bu çalışmalarda, göçmenlerin entegrasyonuna yönelik kurumsal düzenlemelerin yapılması gereğine işaret edilmektedir (Öner, 2014). Bu çerçevede yeni yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, hukuki düzeyde göçmenlerin kalıcı olabileceğine ve Türkiye’nin bir göç ülkesi olma yolunda ilerlediğine işaret eden bazı maddeler içermektedir (İçduygu, 2013).

Uluslararası alanda yapılan araştırmalarda ise Türkiye’nin entegrasyon politikaları konusunda göç alan diğer ülkelere göre geride kaldığı sonucu çıkmaktadır. Göç ve Entegrasyonu Politika İndeksi (MIPEX) yaptığı araştırmada Türkiye’nin, araştırma kapsamında ele alınan 38 ülke arasında entegrasyon politikaları açısından 38’inci sırada olduğunu belirtmiştir. Araştırmada AB ülkeleri ile birlikte ABD, Kanada gibi ülkelerin de içerisinde yer aldığı listede, ülkelerin göç ve entegrasyonu politikaları siyasi uyum, iş uymu, aile birliği, sağlık, eğitim, kalıcı ev, vatandaşlık hakları ve ayrımcılık olmak üzere 8 başlık altında incelenmiştir. Bu kriterler arasında Türkiye en yüksek puanı mültecilerin aile birliğinin korunması noktasında almıştır. Ancak bu oran da AB standartlarının altında olarak değerlendirilmiştir. Raporun sonuç bölümünde göç konusunda ulusal uyum stratejileri ve programları oluşturmak ve uzun süreli ikamet koşullarını belirlemek zorunda olduğu vurgusu yapılmıştır (Migrant Integration Policy Index, 215). Bu durumda Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum sorunu ve Türkiye toplumu tarafından kabul süreci gündeme gelmektedir ki bu toplumun yapısal düzeni açısından önemli bir konudur.

2. Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci Çerçevesinde Uluslararası Öğrenciler

Bugün, sosyal uyum konusunda yapılan araştırmalarda, bu kavramın, sosyal yaşam içinde yaşanan eksiklikler kapsamında değerlendirildiğini görmek mümkündür. Sosyal uyum kavramı konusundaki belirsizlik nedeniyle açık bir tanımlama yapmak mümkün olmamıştır. Sosyal uyum, sosyal yaşam içindeki zenginlik-yoksulluk, sosyal sermaye-sosyal sınıf kavramları gibi üzerinde düşünülmesi gereken, bilimsel açıdan yaklaşılması doğru olan bir kavramdır. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde, 90’lı yılların sonlarında sosyal uyum kavramı, politika ve programların değerlendirilmesi için yapılan araştırmalarda

mercek görevi üstlenmiştir. Sosyal uyum kavramının tanımlanması noktasında altı çizilen unsurları şu başlıklar halinde belirtebiliriz (Beauvais ve Jensen, 2002):

Ortak değerler ve yurttaşlık kültürü

Sosyal düzen ve sosyal kontrol

Sosyal dayanışma ve refah düzeyi farklılıkları

Sosyal ağlar ve sosyal sermaye

Bölgesel aidiyetlik ve kimlik

Sosyal uyum kavramının işlevi ve içeriği bakımından esnek olması sebebiyle bu kavrama standart bir anlam yüklenmesi mümkün olmamaktadır. Farklı yaklaşımlar tarafından sosyal uyumun farklı ölçüt ve unsurları ön plana çıkartılmakta ve farklı bakış açıları ortaya koyulmaktadır. Güncel çalışmalarda sosyal uyum ya çok boyutlu bir olgu ya da farklı göstergeleri olan bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Sosyal uyum kavramını tanımlarken “neyin, kimin için uyumu” sorularına cevap aramak gerekir. Sosyal uyumun toplum yaşamındaki işlevlerini değerlendirirken kamu kurumlarının kalkınma reformlarını hayata geçirebilme, eşitlik anlayışını yerleştirme gibi unsurların ön plana çıktığını görebiliriz (Ongan, 2013).

Bu çalışmada da Suriye'de yaşanan kriz sonrasında yaşanan göç ile farklı sosyal ortamlarda hayatlarını sürdürmek zorunda kalan Suriye halkının, sosyal uyum sürecinde yaşadıkları, özellikle üniversite öğrenimi gören gençler kapsamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada, gençlerin, sosyal uyum sürecinde sosyal düzen, dayanışma, aidiyetlik ve kimlik konusuna yaklaşımlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Sosyal uyum kavramının ardından, bu çalışma kapsamında incelenecek olan “toplumsal kabul” kavramına ilişkin araştırmaları incelediğimizde, toplumda pasif olarak onay bulmaya yönelik bir anlamın vurgulandığını söylemek mümkündür. Kısaca, belirli görüşlerin, önlemlerin, öneri ve kararların, toplumsal gruplar tarafından onay alması şeklinde tanımlanan toplumsal kabul kavramının, bazı araştırmalarda meşruiyet kavramı ile de yakın bir anlama sahip olduğunun vurgulandığını belirtmek mümkündür (Mütevellioğlu, 2006).

Bu çalışmanın konusu ve kapsamına uygun olarak, sosyal uyum ve toplumsal kabul kavramları, sosyalleşme sürecine dair araştırmalarda özel bir grup olarak incelenmesi gereken gençler ve özellikle üniversite öğrenimini sürdüren gençler kapsamında kısaca değerlendirilmelidir.

Toplumsal rol ve kurallara uyum sağlamak konusunda ve toplumun beklentilerine cevap vermek noktasında önemli bir dönemde bulunan genç bireyler, bu dönemde bazı uyum güçlükleri de yaşayabilmektedir. Deneme-yanılma yoluyla engelleri aşip uyum sürecini hızlandırmaya çabalayan gençler, üniversite öğrenimleri sırasında aile ve çevreleri tarafından aktarılmış değerleri yeni yaşamlarıyla bağdaştırmaya çalışırlar. Bu dönemde aynı yaştaki kişilerin etkileşimlerinin artması neticesinde arkadaş çevresi ile olan ilişkiler önem

kazanmaktadır. Gençler, üniversite öğrenimi döneminde bir grubun üyesi olma, meslek sahibi olarak geleceğe yön verme, yeni bir şehre ve yeni bir çevreye uyum sağlama gibi farklı problemlerle mücadele etmek zorunda kalmaktadır (Aktaş, 1997).

Üniversite öğrenimini sürdüren gençlerin, genel olarak sosyalleşme ve topluma uyum sağlayarak, kabul görme noktasında yaşadıkları olası problemlerin yanında, farklı kültürlere ait gençlerin özellikle son dönemlerde Türkiye'deki üniversitelerde artan uluslararası öğrenciler olarak sahip oldukları farklılıklar, ayrı bir başlık altında değerlendirilmelidir. Yükseköğretimdeki çok kültürlü eğitim uygulaması hakkında kısaca bir değerlendirme yapıldıktan sonra, çalışmada özellikle Suriye'de yaşanan gelişmeler sonrasında Türkiye'ye göç ederek, üniversite eğitimlerini sürdürme çabasında olan gençler hakkında ayrıntılı bir değerlendirme yapılacaktır.

Farklı ırk, etnik yapı ve sosyal gruplardan gelen öğrenciler için eşit eğitim fırsatları yaratan, çok kültürlü eğitim yaklaşımı, farklılıkların bir arada bulunması, farklı bakış açılarından, farklı insanlarla birlikte çalışarak ortak bir amaç etrafında toplanılması açısından önem taşımaktadır. Çok kültürlü eğitim vasıtasıyla başkalarına saygı, farklı düşünce ve yaşam biçimlerine duyarlı olma, etnik merkezci bir anlayıştan uzaklaşma mümkün olmaktadır. Çok kültürlü eğitim yaklaşımında öğretme davranışları, eğitimle ilgili kararların nasıl şekillendiği, farklı gruplar için yaygın öğrenme çıktılarının oluşturulması benimsenmektedir. Çok kültürlü eğitimde vurgulanması gereken diğer bir nokta da gençlerin kültürlerarası iletişimi, farklı kültürel yapıları, alternatif bakış açılarını desteklemek konusunda önemli bir ortamı sunuyor olmasıdır (Demir, 2012).

Uluslararası öğrencilerin içinde bulunduğu çok kültürlü eğitim yaklaşımında, farklı kültürlerden gelen ve yabancı bir ülkede kalan bireylerin yaşadıkları güçlükleri açıklayan Kültür Şoku Kuramı'ndan da bahsetmek gerekir. Farklı bir ülkede bulunmanın yarattığı zihinsel ve duygusal rahatsızlıklardan kaynaklanan gerilimi açıklayan Kültür Şoku Kuramı'na göre bu durumda kalan gençlerde yalnızlık, kaygı gibi karmaşık duygulara rastlanmaktadır (Güçlü, 1996). Yabancı bir ülkede ya da çevrede yaşamının psikolojik etkilerini açıklayan bu kurama göre kültürel farklar bireyin uyum gücü çökmesine neden olmaktadır. Bu kuramda, özellikle göç sonrasında eğer içine girilen ortamda kültürel benzerlikler varsa uyum sorununun ve kültür şoku yaşanması ihtimalinin daha düşük olacağı savunulmaktadır. Kültür şoku kuramında yer değiştirme faktöründen çok, kişinin ailesinden ve kültüründen ayrılmasının yarattığı sorunlar vurgulanmaktadır (Şahin, 2001).

Uluslararası öğrencilerin ve özellikle bu çalışmanın konusu kapsamında yer alan Suriyeli üniversite öğrencilerinin Türkiye'de kültür şoku yaşamaları, sosyal uyum ve toplumsal kabul sürecinde sorunlarla karşılaşmaları da yukarıdaki tanımlar ve açıklamalar çerçevesinde kaçınılmaz olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada uluslararası öğrenciler olarak nitelendirilebilecek ancak özel bir

duruma ve statüye sahip Suriyeli üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma yapılması amaçlanmıştır.

2.1. Suriyeli Göçmen Üniversite Öğrencileri

Stratejik konumu nedeniyle kitlesel göç hareketlerine maruz kalan ve son yıllarda özellikle Suriye’de yaşanan gelişmeler neticesinde Türkiye, göç ülkesi olarak, transit ülke konumunda olmasının da etkilerini yaşamaktadır (Kap, 2014). Yaşanan bu gelişmeler neticesinde özellikle sınıra yakın bölgelere göç eden Suriyeli göçmenler normal yaşantılarına devam edebilmenin bir neticesi olarak farklı işlerde çalışma, çocuk ve gençlerin eğitimlerini sürdürme, aile yaşantılarını koruyabilme kaygısıyla Türkiye’de kendilerine sunulan imkânlardan yararlanmaya başlamışlardır.

Suriye’deki çatışmaların ve neticesinde meydana gelen göçün en fazla etkilediği konuların başında çocuk ve gençlerin eğitim süreci gelmektedir. Çatışmaların sürmesi ve Türkiye’de zorunlu ikamet süresinin uzaması eğitim ihtiyacının önemini de arttırmıştır (Seydi, 2014). Eğitim konusu, her iki toplumun da beklentileri ile uyumlu ve toplumsal anlamda kaygıya sebep olmayacak bir konu olarak değerlendirilmelidir (Tunç, 2015).

Eylül 2012 tarihinde Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından konuyla ilgili bir takım düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu tarihte öncelikle, Suriye sınırında bulunan illerdeki üniversite rektörlüklerine ve diğer üniversitelere “özel öğrenci” konulu bir yazı gönderilmiş, bu öğrencilere özel öğrenci olarak ders alabilme hakkının tanındığı bildirilmiştir (Ege Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, 2013). 4 Eylül 2013’te de YÖK tarafından alınan bir kararla Suriyeli göçmen üniversite öğrencilerinden öğrenim ücreti alınmamasına dair bir duyuru yayımlanmıştır (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2013). 9 Ekim 2013 tarihinde alınan karara göre de Suriye’de üniversiteye başlayan öğrencilere, Türkiye’deki üniversitelere yatay geçiş ile geçme imkânı sağlanmıştır (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2013).

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından da 460 Suriyeli öğrenciye Kasım 2013 tarihinde, Gaziantep, Van Yüzüncü Yıl ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi başta olmak üzere, devlet yurtlarında barınma ve aylık 300 TL burs ödemesi yapılacağı duyurulmuştur (Anadolu Ajansı, 2013).

Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin üniversite eğitimi sorununa çözüm bulabilmek amacıyla Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı tarafından son olarak gerçekleştirilen ve 8 üniversitenin (Çukurova, Gaziantep, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kilis 7 Aralık, Harran, Mersin, Mustafa Kemal, Osmaniye Korkut Ata) rektörünün katıldığı 7 Ocak 2015 tarihli toplantı neticesinde ise bu öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmesi için öğretim dili Türkçe veya yabancı dilde program açılabilmesi kararı alınmıştır. Alınan karar sonrasında yapılan basın açıklaması özetle şu şekildedir (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2015):

Çukurova, Gaziantep, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kilis 7 Aralık, Harran, Mersin, Mustafa Kemal, Osmaniye Korkut Ata Üniversitelerinin rektörleri ile 07 Ocak 2015 tarihinde, Yükseköğretim Kurulu’nda bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Konuya ilişkin olarak Yürütme Kurulu'nda 'Yükseköğretim Kurumlarında Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Anadal, Yan Dal ile Kurumlar Arası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ek 2. maddesi uyarınca, şiddet olayları ve krizler nedeniyle eğitim öğretimin sürdürülemez olduğu tespit edilen Suriye'den Türkiye'ye gelenlerin, Çukurova, Gaziantep, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kilis 7 Aralık, Harran, Mersin, Mustafa Kemal, Osmaniye Korkut Ata Üniversitelerinde eğitim öğretim görmesi hususu görüşmeye açılmış ve yapılan görüşmeler sonunda, bu üniversitelerin Suriye'den gelen öğrencilere yönelik olmak üzere Yükseköğretim Yürütme Kurulunun onayıyla yurt dışından öğrenci kabulü çerçevesinde öğretim dili Türkçe ve/veya yabancı dilde program açabilmesine' karar verilmiştir.

Suriyeli göçmenlerin sosyal uyum süreçlerinde en önemli faktör olarak görülen eğitim başlığına dair bir düzenlemeyi içeren bu kararlar, göçmenlerin üniversite eğitimleri konusunda bir düzenleme yapılması planlanmıştır.

Suriye İç Savaşı devam ederken yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi Türkiye, çadır ve konteyner kentlerde/kamplarda kalan genç göçmen nüfusa eğitim konusunda farklı kolaylıklar sağlanması için önemli adımlar atmış ve uygulamıştır. Ancak bunun yanında, bu gençlerin yaşadıkları travmadan kurtulabilmeleri amacıyla eğitim hizmetlerine ilave olarak, yeni sosyal çevrelerinde kültürel aktivitelere katılmaları, spor imkânlarından yararlanmaları için düzenlemeler yapılması da gerekmektedir (Yıldız, 2013).

2.1.1. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'ndeki Suriyeli Göçmen Öğrenciler

Çalışmanın örneklemini Osmaniye'de eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdüren Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'ndeki farklı bölümlerde öğrenimleri devam eden Suriyeli göçmen öğrenciler oluşturmaktadır. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Eylül 2012 tarihinde YÖK tarafından Suriyeli öğrencilerin özel öğrenci statüsünde kabulü için seçilen 7 üniversite arasında yer almaktadır. Ayrıca Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Orhan Büyükalaca, Ocak 2015 tarihinde YÖK'de Suriyeli göçmen öğrencilerin durumlarını iyileştirmek için düzenlenen toplantıya katılan rektörler arasında bulunmuştur.

Suriye sınırına yakın iller arasında yer alan Osmaniye, dolayısıyla göçten etkilenen illerden de biridir. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın Kasım 2015 verilerine göre Osmaniye'de Cevdetiye Çadirkenti'nde, 2.012 çadırda, 9.149 Suriyeli barınmaktadır (Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2015). Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde ise 2015-2016 eğitim-öğretim dönemi itibarıyla, fakültelerdeki bölümlerde ve meslek yüksekokullarındaki programlarda toplam 132 Suriyeli göçmen öğrenci eğitimlerini sürdürmektedir.

Bu çalışmada Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'ndeki Suriyeli göçmen öğrenciler ile gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri neticesinde, öğrencilerin mevcut durumu tespit edilmeye çalışılmış, üniversitelerde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar, sosyal uyum ve toplumsal kabul kavramları çerçevesinde tartışılmıştır. Suriyeli öğrencilerin "uluslararası

öğrenci” olmalarının yanı sıra “göçmen” öğrenciler de olmaları odak grup görüşmelerinde dikkate alınmıştır.

3. Yöntem ve Bulgular

Kültüre özgü davranışların belirlenmesinde özel bir öneme sahip olan odak grup görüşmesi (Ersin ve Bahar, 2013), nitel araştırma yöntemleri içinde, sınırları belirlenmiş bir konuya odaklanmış ve grupla yapılan görüşme tekniği olarak ifade edilmektedir. Odak grup görüşmesinde düşünceleri öğrenme amacıyla önceden belirlenmiş bir konu hakkında, yine önceden belirlenmiş bir grup katılımcı ile görüşme yapılır (Arlı, 2013).

Odak grup görüşmelerini sosyal etkileşimlerin gücünün neticesinde ortaya çıkmış bir araştırma yöntemi olarak belirtmek mümkündür. Katılımcıların aynı özelliklere sahip kişilerden seçildiği odak grup görüşmesinde, bir moderatör ve raportör yardımıyla, açık uçlu sorular sorularak, grup içinde herkesin tartışmaya katılımı sağlanır (Demir, 2010).

Bu çalışmada da 11 Suriyeli öğrenci ile 1 moderatör ve 1 raportörün katıldığı odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmede elde edilen veriler raportör yardımıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşme 90 dakika sürmüştür. Odak grup görüşmesine katılan öğrencilerle önceden bir ön görüşme yapılmıştır. Birbirlerini görecekları şekilde oturmaları sağlanan öğrencilere bir kalem ve kâğıt da verilerek dil problemi yaşayacakları noktada yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Görüşme öncesinde araştırma hakkındaki bilgiler gruptaki öğrencilere kısaca aktarılmış ve kendilerini tanıtmaları istenmiştir. Ancak çalışmada katılımcı öğrencilerin isimleri kullanılmamış, bunun yerine öğrenciler 1-11 arası numaralar ile belirtilmiştir (Ö1- Ö11). Açık uçlu ve yoruma açık sorular farklı 6 tema altında gruplandırılmıştır. Bu temalar ve sorular Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2: Odak Grup Görüşmesi Temalar ve Sorular

Tema 1: Demografik Özellikler	Yaş, cinsiyet, kardeş sayısı vb.
Tema 2: Ekonomik Özellikler	Ailede çalışan sayısı? – Göçten önce ebeveynlerin mesleği şu an yapılan iş nedir?– Kendisi çalışıyor mu?
Tema 3: Barınma	Göçten önce yaşanan yerin özelliği (kent-kır)- Şu an barınılan yer ve özellikleri nedir?
Tema 4: Sosyal-Kültürel Uyum	Göçten önce ülkesinde boş zamanlarını nasıl değerlendiriyordu? – Şu an herhangi bir öğrenci kulübüne üye mi? – Kültürel farklılıklar neler?
Tema5: Toplumsal Kabul	Diğer öğrencilerin, akademisyenlerin, idari personelin, şehir halkının tutumu nedir?- Savaş bittiği takdirde ülkesine geri dönerek eğitimini yarım bırakır mı?
Tema 6: Eğitim - Dil	Yatay geçişle, özel öğrenci olarak mı geldi? – Göçten önce üniversitede öğrenim görüyor muydu? – Türkçe okuyup yazmakta sorun yaşıyor mu?

Göç ile gelen Suriyeli uluslararası öğrenciler üzerinde yapılan çalışma sonucunda farklı bulgular elde edilmiştir. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde uluslararası öğrenci statüsünde olan ve rastgele seçilmiş örneklem grup için de Tablo 2'de belirlenen temalar üzerinden görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme konusunda yapılan bilgilendirme esnasındaki öğrencilerin tutumları araştırma çerçevesinde yorumlanması gereken bulgular kapsamında değerlendirilmelidir. Öğrenciler kendi sorunlarını dile getirebilecekleri bir ortamda bulunmak için gönüllü olmuşlar ve araştırmaya katılmış olmaktan dolayı duydukları memnuniyetlerini her fırsatta belirtmişlerdir. Özellikle içinde yaşamaya başladıkları yeni toplumsal düzende fark edilmiş olmak, onlara psikolojik açıdan destek sağlamıştır.

Tema 1'e göre görüşmeye yaş ortalaması 21 olan, 5 kız, 6 erkek olmak üzere toplam 11 öğrenci katılmıştır. 5 öğrenci Osmaniye Meslek Yüksek Okulu'nun iki yıllık programlarına kayıtlı iken diğer 6 öğrenci ise fakültelerin dört yıllık eğitim veren farklı bölümlerine kayıtlıdır. Öğrencilere Tema 2'de ekonomik özelliklerine yönelik sorular yöneltilmiştir. Yöneltilen sorular sonucunda öğrencilerin tamamının öğrenim gördükleri zamanlarda çalışmadıkları, erkek öğrencilerin ise yaz dönemlerinde çalıştıkları sonucu çıkmıştır. Ö7'nin yazın turizm sektöründe, Ö9'un satış danışmanı ve çevirmen olarak çalıştığı, Ö10 ve Ö11'in ise babaları ile birlikte serbest çalıştığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sürelerde üniversite içinde kısmi zamanlı öğrenci olarak çalışmadıkları çıkan sonuçlardan biridir.

Ailelerinin ekonomik durumlarına baktığımızda göçten önce ve sonra bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin yalnızca birinin annesi çalışmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ortalama kardeş sayısı 4'tür. Ö4 ve Ö7'nin babalarının göçten önceki mesleklerini Türkiye'de de devam ettirdikleri, diğerlerinin ise inşaat sektöründe ve serbest çalıştıkları çıkan sonuçlar arasındadır. Bunun dışında Ö1'in ailesinin hiçbir gelirin olmaması ve Ö3'ün ise babasının Özgür Suriye Ordusuna katılarak Suriye'de kaldığı dikkat çekici sonuçlar arasında değerlendirilebilir. Yapılan görüşmede ekonomik açıdan vurgulanması gereken bir durum ise genelde erkeklerin aileyi geçindirmek amacıyla çalıştığıdır. Ailede okumayan erkek bireylerin de evin ekonomisine katkıda bulunduğu görülmektedir. Göçten sonra kariyer sahibi mesleklerde görev yapan ebeveyne sahip (doktor ve öğretmen) iki öğrenci bulunmaktadır. Bu durum, ekonomik açıdan öğrencilerin göçten önceki hayat standartlarının değiştiğini göstermektedir. Ailelerinin sahip oldukları tüm maddi varlıklarını ülkelerinde bırakması, ebeveynlerinin kendi mesleklerini yapamaması, gençlerin ailenin geçim mücadelesine destek olmak için çalışma isteğinde olması, tespit edilen diğer bulgular içinde yer almaktadır.

Sosyal uyum açısından önemli bir konu da barınma konusudur. Göç ile gelen Suriyeli öğrenciler ile yapılan görüşmede buna bağlı olarak, tema 3'te barınma konusunda sorular yöneltilmiştir. Yapılan görüşmede 5 öğrencinin göçten önce Suriye'de kırsal kesimde yaşadığı, diğerlerinin ise şehir merkezinde yaşadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerden bir kısmının aynı şehirden gelmiş olması kendi

aralarında yakınlık kurmalarında etkili olan bir unsur olmuştur. Göçten sonra barınma konusunda ise genel olarak bir sorun yaşamadıkları, kız öğrencilerin aileleri ile birlikte Suriyeli mülteciler için oluşturulmuş çadır kentlerde ikamet ettiği; erkek öğrencilerin ise sadece birinin dışında diğerlerinin arkadaşları ile ya da tek başına kendi imkânları ile tuttıkları evde kaldığı görülmektedir. Sosyal uyum açısından yapılan gözlemde kamp dışında kalan öğrencilerin sorulara ve sorunlara daha fazla ilgili olduğu da görülmektedir. Bu nedenle barınmanın öğrencilerin sosyal uyum ve kabul sürecinde önemli bir unsur olduğu ifade edilmelidir. Burada yorumlanması gereken önemli bulgulardan birisi, öğrencilerin çadır kentlerde, kamplarda oldukça zor şartlar altında yaşamalarının yanı sıra bu yaşam koşullarının, sosyal uyum sürecini de olumsuz etkilemesidir.

Çalışmamız açısından temel oluşturacak temalardan biri de “sosyal-kültürel uyum” başlıklı 4. temadır. Bu başlık altında edinilen bilgilerle uluslararası öğrencilerin üniversite içinde sosyal ve kültürel uyumu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan görüşmede “Göçten önce boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyordunuz?” sorusuna öğrencilerin yanıtları genelde “savaştan önce” şeklinde başlamıştır. Savaştan önce gezme, sinema gibi sosyal aktivitelere katıldıklarını belirten öğrencilerden Ö7 ve Ö9 resim, şiir gibi sanatsal faaliyetlerde aktif olarak yer aldıklarını belirtmişlerdir. Görüşme sırasında bu öğrencilerin diğerlerine göre kendini ifade etme noktasında daha başarılı oldukları da gözlenmiştir. Üniversitedeki sosyal-kültürel faaliyetler açısından önemli bir etkiye sahip öğrenci kulüplerine üyelik ile ilgili soruyu ise 11 öğrenciden sadece 3’ü kendi bölümleri ile alakalı kulüplere üye olduklarını belirterek cevaplamışlardır. Ö9 ise Suriyeli öğrencilerle birlikte kulüp kurmak istediklerini ve tiyatro oyunları ile kendilerini ifade etmek istediklerini belirtmiştir. Bu noktada öğrencilerin kendilerini kabul ettirme eğiliminde olduklarını ve bunun için aktif faaliyetler yapmaları gerekliliğini hissettikleri sonucunu çıkarabiliriz. Türk öğrenciler ile Suriyeli öğrenciler arasında kültürel farklılığın olup olmadığı yönündeki soruya ise tüm öğrenciler farklılığın olmadığı yönünde cevap vermişlerdir.

Suriyeli uluslararası öğrencilerin temel sorunlarının toplumsal kabul sürecinde yaşandığı, tema 5’te sorulan sorulara verilen cevapların neticesinde tespit edilmiştir. Bu tema altında sorulan sorulardan Suriyeli uluslararası öğrencilerin Türkiye’de eğitim hayatında ve sosyal hayatta karşılaştıkları sorunlar ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, akademisyenler ve üniversite idari personeli konusunda sorun yaşamadıklarını, hocaların yardımcı olduklarını ancak diğer öğrencilerden ayrı tutulmalarının dersleri anlamada sıkıntı yarattığını belirtmektedir. Bu sıkıntılardan birini Ö4, derslerde not tutma konusunda yaşadığını dile getirmektedir ki bu durum üniversitelerde uluslararası öğrencilere yönelik bir programın olmaması ile açıklanabilir. Bunun dışında diğer bir sorunun da arkadaş çevresi ve yerel halk ile iletişim kurulması noktasında yaşandığı, yapılan görüşmede ortaya çıkmaktadır. Diğer Türk arkadaşları ile genelde sorun yaşamadıklarını belirtmekle birlikte arkadaş ilişkilerinde yaşanan sorunlarda Ö6

Türk arkadaşlarından en çok “Burası Türkiye” tepkisini duyduklarını dile getirmiştir. Arkadaş çevrelerinin kendilerine karşı olumsuz tutumlarının ardında sınavsız üniversiteye kayıt yaptırdıkları, savaştan kaçtıkları ve siyasi etiket algısının yattığını belirten öğrencilerden; Ö6 “Siz kaçtınız”, Ö4 “Esad size ne yaptı?” şeklinde suçlamalar yönelttiklerini belirtmiştir. Ö9 ise okulun ilk yıllarında Türk öğrencilerin farklı söylemlerde bulduklarını, Esad hayranı olduklarını söyleyenlerin dahi olduğunu ve ilişkilerin kötü olduğunu ancak zamanla düzeldiğini ifade etmektedir. Bunun dışında genel olarak ilişkilerinin iyi olduğunu söyleyen öğrenciler hatta bilgi alışverişinde de bulduklarını belirtmişlerdir. Ö1 arkadaşlarına Kur’an-ı Kerim öğretimi konusunda yardımcı olduğunu, Ö9 ise Arapça öğrettiğini ifade etmiştir.

Suriyeli uluslararası öğrencilerin sosyal uyum konusunda en büyük sorunu yerel halk ile yaşadıkları, yapılan görüşmede ortaya çıkmıştır. Görüşmede öğrencilerin yerel halk ile çok fazla iletişimde olmadığı görülmektedir. Zorunlu iletişimlerde de birtakım sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunlardan Ö4, Ö5 Suriyeli oldukları için halkın zaman zaman farklı davrandığını, Ö7 ise yerel halkın olumsuz bir genelleme içinde olduğunu, kendi dillerinde konuştuklarında etrafindakilerin olumsuz bakışlarının olduğunu, Ö9 ise Türkçe konuştuklarında bunu fark etmediklerini belirtmiştir. Ö2 ise kampta yaşadığı bir olayı anlatarak yerel halkın tepkisini “Geldiniz ekmeğimizi çaldınız” şeklinde ifade ettiğini, Ö11 ise “Siz geldiniz her şeye zam geldi” şeklinde tepkiler olduğunu, Ö6 ise “Siz kaçtınız” şeklinde suçlamaların olduğunu söylemiştir. Bu suçlamalara karşı Ö6 “Beş parmağın beşi bir değildir atasözünü öğrendim bunu söylüyorum” diyerek Ö9 ise yerel halkın düşünce tarzına yönelik kelimeler öğrendiklerini belirtmesiyle, öğrencilerin kendilerince savunma mekanizması geliştirdiklerini ve kabul süreci başlattıklarını belirtebiliriz.

Odak gruba yöneltilen son temadaki sorular, eğitim ve dil alanı ile ilgilidir. Odak gruptaki öğrencilerin tamamı normal öğrenci⁴ olarak gelmiştir. Öğrenciler göçten önce bir üniversiteye kayıtlı değillerdir. Lise öğrenimlerini 3 öğrenci Suriye’de tamamlamış diğerleri ise Türkiye’de tamamlamıştır. Türkiye’de lise öğrenimini tamamlayanlardan 2 öğrenci Şanlıurfa’da diğer 6 öğrenci ise Osmaniye’de barındıkları çadır kentte yer alan lisede tamamlamıştır. Dil konusunda odak grup görüşmesindeki izlenimlerden, konuşma problemi yaşamadıkları gözlenmiştir. Öğrenciler dil konusundaki genel problemlerinin okuma konusunda olduğunu ifade etmiştir. Bu sorunun özellikle eğitim sırasında kendilerine sorun yarattığını, bu sorunu Ö6, derslere 2 kez katılarak (I. öğretim ve II. öğretim) telafi etmeye çalıştığını, Ö9 ise sorunun okul idaresince çözülmesi ve okulda dil eğitiminin olması (TÖMER) gerektiğini belirtmiştir. Bunun dışında, yapılan görüşmede Ö9 eğitim konusunda üniversitelerin

⁴Suriyeli öğrenciler için üniversiteye girişte 2 seçenek vardır: Biri normal diğeri özel öğrenci statüsü. Normal öğrenci sınavla gelenleri kapsamaktadır. Özel öğrencilik ise herhangi bir yükseköğretim programına kayıtlı olan öğrencilerin; kendi üniversitelerindeki hakları saklı kalmak kaydıyla, sağlık gibi sorunlar nedeniyle başka bir üniversitenin çeşitli fakülte ve yükseköğullerinde ders alabilmesi anlamına geliyor.

gelişmişlik düzeyini yakından takip ettiklerini, Türkiye’de eğitim görmelerinin hayalleri olduğunu dile getirmiş, Ö4 ise eğitime savaş sonucu göç zorunluluğu ile değil de farklı şartlarda gelmeyi istediklerini belirterek bu konudaki üzüntülerini dile getirmiştir.

Yapılan odak grup görüşmesinde öğrencilerin sosyal uyum ve kabul konusunda istekli oldukları gözlenmiştir. Kabul konusunda kendilerine düşen görevleri üstleneceklerini belirtmişler ve bu konu ile ilgili Ö9, Suriyelilere yönelik olumsuz algıyı değiştirmek ve sosyalleşmek için faaliyetler yapacaklarını dile getirmiştir. Ancak Ö6’nın söylediği “Yabancıysan edepli ol” sözü, sorunu ve bakış açısını özetler niteliktedir. Suriyeli öğrencilerin kabul konusunda sorunlar yaşadığı, bu sorunları aşmak ve değiştirmek konusunda istekli oldukları ve sosyal uyum konusunda çabalarının olduğu yapılan çalışma ile ortaya çıkmıştır.

Göçün neden olduğu ekonomik, sosyolojik, psikolojik etkilere rağmen öğrenciler çalışarak, yeni hayatlarında farklı toplum kurallarına uyum sağlamaya çalışmaya devam etmektedir. Sosyal aktivitelere katılma, sanatsal faaliyetlerde bulunma çabalarının da bu uyum sürecini hızlandırmak için öğrenciler tarafından uygulanmaya çalışıldığı gözlenmiştir.

Yabancılık, yalnızlık, boşluk, özlem duygularının yanı sıra kişilik sorunları, bir yere ait olmama şeklinde açıklanabilecek köksüzlük, anadilin yok sayılması, anavatana yönelik olumsuz tutumlar, kuşkuculuk, suçluluk (Şahin, 2001) gibi sorunlarla da mücadele etmeye çalışan gençler, Türkiye’ye zorunlu olarak göç ettikten sonra buldukları bölgedeki yerel halkla sorun yaşamamak için çok sık iletişim kurmamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç

Mart 2011’de başlayarak başta Türkiye olmak üzere bölgedeki pek çok ülkeyi de etkisi altına alan Suriye’deki iç savaş ve neticesinde gerçekleşen zorunlu kitlesel göç hareketi, belki de en çok bu hareketin içinde yer alan kadınları, çocukları ve gençleri etkisi altına almıştır. Ailelerini, alıştıkları yaşam şartlarını geride bırakan Suriyeli göçmenler ve Suriye’nin gelecek nesillerini temsil eden Suriyeli gençler kendilerine, yeni bir toplum düzeni içinde uyum sağlayıp, kabul görecekları bir ortam yaratmaya çalışmaktadır.

Yükseköğrenimlerine, uluslararası öğrenci statüsünde Türkiye’de başlayan veya öğrenimlerine devam eden Suriyeli üniversite öğrencilerinin içinde buldukları şartlara ait bir görünüm ortaya koymaya çalışan bu çalışmada, Eylül 2012 tarihinde YÖK tarafından Suriyeli öğrencilerin özel öğrenci statüsünde kabulü için seçilen 7 üniversiteden biri olan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi örnek üniversite olarak seçilmiştir. Çalışmada, bu üniversiteye göç sonrası gelen, lise öğrenimlerini bir bölümünün Suriye’de, bir bölümünün ise çadır kentlerde kendileri için hazırlanan liselerde tamamladığı gençler, göç sonrası yaşadıklarını kendi yorumları ile aktarmışlardır.

Göçmenlerin göç ettikleri topluma uyumu ve göç alan yerdeki toplumun kabullenme sürecinin ayrıntılarını belirlemek isteyen çalışmada ortaya çıkan sonuçlara baktığımızda bazı farklı ayrıntılarla karşılaşılmaktadır.

Yükseköğrenimlerine Türkiye’de devam etmekte olan gençlerin, Suriye iç savaşı olmasa dahi Türkiye’ye üniversite eğitimi için gelme hayalini taşıdıkları ve farklı koşullarda gelmiş olmayı belirtmeleri bu ayrıntılar arasında gösterilebilir.

Toplumsal kabul sürecine bağlı olarak yöneltile sorulara verilen yanıtlarda Türk toplumu ile kültürel anlamda uyum konusunda büyük sorunlar yaşamadıklarını belirtmelerine rağmen, özellikle göç ettikleri şehirdeki insanlarla iletişim kurmaktan kaçındıkları gözlenmiştir. “Ülkelerinden kaçtıkları” izleniminin kendilerini rahatsız ettiğini belirten öğrenciler, öğrenim gördükleri üniversitede arkadaşları tarafından zaman zaman farklı tepkilerle karşılaşmalarına rağmen, üniversitenin akademik ve idari personeliyle uyum içinde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler, Suriye’de iç savaşın bitmesi halinde dahi eğitimlerini tamamlamadan ülkelerine dönmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Zorunlu kitlesel göçle Türkiye’ye gelen Suriyeli üniversite öğrencisi gençlerin, yaşadıkları zor şartlar altında, ön yargılı tutumlarla karşılaşmalar da göç ettikleri topraklarda toplumsal anlamda kendilerinin de bazı şartları değiştirdiklerini kabul etmeleri, sosyal uyum sürecinde sosyal düzene ve değerlere karşı bilinçli olduklarının da bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Genel bir değerlendirme ile toplumsal kabul sürecinde ise Suriyeli üniversite öğrencisi gençlerin toplumda pasif olarak onay bulmaya yönelik davranışları tercih ettikleri gözlenmiştir. Özellikle Türkçe okuma ve yazma konusunda çaba göstermeleri bunun önemli bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Toplumun genç üyelerinin kendi toplumları içinde dahi toplumsallaşma konusunda yaşayacakları problemler, farklı bir ülkede ve özellikle zorunlu kitlesel göç gibi bir nedenle yaşanan sorunların da ilave edilmesiyle baş edilmesi zor sonuçlar ortaya çıkartabilir. Bu noktada, çalışmanın örnekleminde yer alan gençlerin ifadelerine baktığımızda zor yaşam koşullarında olmalarına rağmen kabul edilme ve uyum sağlama konusunda çaba sarf ettiklerini, bunun yanı sıra kendilerini zorlayacak şartlardan kaçındıklarını ve sessiz kalmayı tercih ettiklerini belirtmek doğru olacaktır. Araştırmaya katılan gençlerin, özellikle Türk arkadaşlarıyla yaşadıkları sorunu belirtirken, sosyal anlamda uyumu ve toplumsal olarak kabul edilmeyi sağlamak için gösterdikleri çabalar dikkat çekicidir.

Bu noktada yapılması gerekenlere dair bir yorumda bulunmak gerektiğinde, Türk gençlerine Suriye’de yaşananlara dair ayrıntılı ve nesnel bilginin aktarılması, psikolojik ve toplumsal açıdan da empati yapılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Suriyeli gençler ile gerçekleştirilecek sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler, her iki ülke kültürünün kaynaşması ve tanıtımı için faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aktaş, Y. (1997). Üniversite Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi: Uzunlamasına Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 107-110.
- Anadolu Ajansı. (2013). Suriyeli öğrenciler Türkiye'de Okula Başlıyor. Erişim tarihi: 06 Kasım 2015, <http://www.aa.com.tr/tr/egitim/suriyeli-ogrenciler-turkiyede-okula-basliyor/20743>.
- Aras, B. ve Toktaş, Ş. (2008). *Güvenlik ve Demokrasi Sarmalında Suriye ve Afganistan*. Ankara: SETA
- Arlı, E. (2013). Barınma Yerinin Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Gelişim ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkilerinin Odak Grup Görüşmesi ile İncelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 173-178.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2015). Barınma Merkezlerinde Son Durum. Erişim tarihi: 06 Kasım 2015, <https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=848>.
- Beauvais, C. and Jenson, J. (2002). Social Cohesion: Updating the State of the Research. *CPRN Discussion paper. No: F/22*. Ottawa: Canadian Policy Research Networks.
- Bijak, J. (2006). *Forecasting International Migration: Selected Theories, Models and Methods*. Warsaw: Central European Forum for Migration Research.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2015). UNHCR:Suriyeli Mültecilerin Toplam Sayısı İlk Kez 4 Milyonu Geçti. Erişim tarihi: 21 Ocak 2016, <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?content=648>.
- Castles, S., ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı - Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Çelik, F. (2006). İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27, 20-27.
- Danış, A. (2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye. *Birikim* (No: 184-185), 216-224.
- Demir, O. (2010). Nitel Araştırma Yöntemleri. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Kaan Böke (Ed.). İstanbul: Alfa.
- Demir, S. (2012). Çok Kültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları İçin Önem Derecesi. *Turkish Studies*, 7(4), 1453-1475.
- Doster, B. (2013). Suriye Satrancındaki Son Dönüşümler. *Ortadoğu Analiz*, 5(59), 23-30.
- Ege Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, (2013). “Suriye ve Mısır’da Yüksek Gören Öğrencilerin Yatay Geçiş Başvuru ve Kayıt İşlemlerine İlişkin

Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4(7), 417-436.

Uygulama Esasları”. Erişim tarihi: 06 Kasım 2015, <http://oidb.ege.edu.tr/Duyurular/Suriye%20ve%20M%C4%B1s%C4%B1r.pdf> .

Erdoğan M. (2014). “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması”. Erişim tarihi: 20 Ocak 2016 ,<http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/HUGO-RAPOR-TurkiyedekiSuriyeliler.pdf>

Ersin, F., Bahar, Z. (2013). “Odak Grup Görüşmeleri ve Kültürel Bakım Farklılık-Evrensellik Teorisi İlişkisi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(3), 172-175.

Fichter, J. (1990). *Sosyoloji Nedir?*. (Çev. Nilgün Çelebi). Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

Giddens, A. (2010). Göçmenlerin Emek Piyasası Üzerindeki Etkisi. *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*. Ankara: Say Yayınları.

Göktürk A., ve Kaygalak S. (2001). Göç ve Kentleşme. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 99: Bölgesel Kalkınma Sürecinde Sosyal Hizmet*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını No: 07.

Güçlü, N. (1996). Yabancı Öğrencilerin Uyum Problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 101-110.

Helsinki Yurttaşlar Derneği, (2015). “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi”. Erişim tarihi: 04 Kasım 2015, <http://www.hyd.org.tr/?pid=294>.

İçduygu, A. (2013). Dış politika Suriye meselesinde baştan beri belirleyici roldeydi ancak takıldığı yer sosyal coğrafya oldu. (Mülakat: Sema Karaca). *Analist*, 25.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2015). “Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi” Erişim tarihi: 04 Kasım 2015, http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiyenin-duzensizgocle-mucadelesi_409_422_424

Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 30-35.

Kartal, S. K. (1978). *Kentleşme ve İnsan* (Yayın No: 175). Ankara: TODAİE Yayınları.

Keleş, R. (1998). *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.

Mütevellioğlu, N. (2006). Sosyal Devletin Meşruiyeti. *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 1-21.

Migrant Integration Policy Index. (2015). Erişim tarihi: 28 Şubat 2016, <http://mipex.eu/turkey>

Ongan, T. N. (2013). Sosyal Uyum-Sosyal Sermaye Eksenli Kalkınma Yaklaşımının Sınıfsal Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 1, 211-228.

Öner, S. G. (2014). Türkiye’nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası. *Ortadoğu Analiz*, Mart-Nisan 2014, 42-45.

Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4(7), 417-436.

Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.

Sever, A. (2004). Bağımsızlıktan Bugüne Suriye. Fulya Atacan (Ed.). *Değişen Toplumlar Değişmeyen Siyaset*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.

Şahin, C. (1999). *Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.

Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57-67.

Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı Ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2, 29-63.

Yıldız, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 141-169.

Yılmaz, M. E. (2011). Suriye: Süreklilik ve Değişimin Çatışması. *Ortadoğu Analiz*, Haziran 2011, 3(30), 15-23.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2013). Bakanlar Kurulu Kararı'nın 4. Maddesi. Erişim tarihi: 06 Kasım 2015, <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/34559/1008-4.9.13.pdf/f5d93bd3-015c-400c-bfcd-78611de00274?version=1.0>

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2015). Basın Açıklaması. Erişim tarihi: 05 Kasım 2015, http://www.yok.gov.tr/web/guest/anasayfa//asset_publisher/64ZMbZPZISI4/content/id/13240708.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2013). Erişim tarihi: 06 Kasım 2015, http://www.yok.gov.tr/web/guest/anasayfa/asset_publisher/64ZMbZPZISI4/content/id/2715758.

Zisser, E. (2005). Bashar Al-Assad: In or Out of the New World Order?. *The Washington Quarterly*, 28(3), 115-131.